

Lessen uit Finland

L.N. Rottier

Jaren geleden ondernamen we samen met een aantal basisschooldirecteuren uit Zeeland, een reis naar Denemarken. We oriënteerden ons op de manier waarop Deense scholen de zorg voor leerlingen met specifieke hulpvragen gestalte gaven in gewone scholen. Denemarken was toen voor ons gidsland. Nu reizen veel onderwijzers af naar Finland, om te ontdekken hoe het komt dat de resultaten van het Finse onderwijssysteem zo goed is. Wat kunnen we van de Finnen leren?

Overigens hoeven we niet meer op reis om de lessen van de Finnen te leren. Sinds kort beschikken we over een boek in de Nederlandse taal over de lessen die het Finse onderwijs ons leert. De auteur, Pasi Salhberg, directeur generaal bij het Finse minister van Onderwijs, was op tournee om de Nederlandse versie van zijn boek 'Finnish lessons' te presenteren. Hij trok volle zalen. Een land dat in het driejaarlijkse internationale onderzoek van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) onder 250.000 15-jarige scholieren uit 41 landen steeds weer als beste uit de bus komt, verdient ook wel die belangstelling. Wat is het geheim van de Finnen?

Finland koos voor de opwaardering van het beroep van de leraar. Alle leraren, ook zij die werken in het basisonderwijs, zijn universitair opgeleid. En de toelatingseisen voor de universitaire lerarenopleiding zijn streng, strenger dan voor andere studies. Niet alleen moeten ze een behoorlijk hoog niveau op taalvaardigheden en wiskunde hebben, ze worden ook getest op het om kunnen gaan met mensen. Met deze keus is ook de status van het beroep van leraar zeer hoog geworden. Je kan zomaar geen leraar worden. Het leraarsberoep heeft dezelfde status, hoewel niet hetzelfde salaris, als dat van artsen en advocaten. De lerarenopleiding is dan ook ongekend populair onder jongeren. Ik las van een universiteit die 1500 aanmeldingen had, terwijl er maar 100 geplaatst konden worden. Het hele imagoprobleem van de leraar, waar wij in ons land zo mee tobben, is daar geheel niet aan de orde.

Het leraarschap kent nog enkele opmerkelijke verschillen, in vergelijking met ons onderwijssysteem. Finse leraren geven beduidend minder lessen per dag en hebben meer tijd voor lesvoorbereiding en ontwikkeling van hun eigen kennis en vaardigheden. En ze hebben veel meer vrijheid. Het onderwijs is minder van bovenaf voorgeschreven, de leraar heeft meer ruimte om zijn eigen lessen in te vullen en zelf keuzen te maken. De leraar krijgt ook het vertrouwen dat hij zelf weet wat goed is voor de leerlingen en verstand heeft van zijn vak. Inspectie is niet aanwezig. Voorschriften hebben het karakter van kaders waarbinnen de leraar zijn eigen keuzen kan maken. Juist voor hoogopgeleide professionals is het van groot belang dat zij ruimte ervaren om hun vak uit te oefenen. Ze hebben een allergie voor systemen die de zaak van bovenaf dicht regelen en hen degraderen tot uitvoerders. De ruimte en het vertrouwen dat het Finse systeem aan de leraar geeft, brengt het beste in hem naar boven. Hij voelt zich zelf verantwoordelijk, lost problemen op, zoekt naar alternatieven als het niet lukt. Hij is een vakman, die staat en gaat voor zijn werk en hij is er trots op om leraar te mogen zijn. En in de maatschappij geniet de leraar waardering. 'De kaars van de natie', worden ze genoemd. De mensen die het licht doorgeven aan de volgende generatie.

In het onderwijssysteem heeft Finland gekozen voor gelijkheid en keuzen gemaakt waardoor dit ook geïmplementeerd wordt. Alle kinderen moeten gelijke kansen hebben op een goede opleiding. Alles is dan ook gratis: school, boeken, maaltijden, transport. Het maakt dus niet uit wat je ouders

verdienen. Voor elk kind is een goede opleiding voorhanden. De kinderen zitten van 7 tot 16 jaar bij elkaar zonder dat er naar niveau gedifferentieerd wordt. De groepen zijn tamelijk klein. Er is veel aandacht voor taal en rekenen, maar ook voor vakken als kunst, muziek, sport. Ze krijgen minder les dan op onze scholen, maar werken meer en langer zelfstandig. Taken worden ook individueel aangepast. Tot hun 15e doen Finse leerlingen geen gestandaardiseerde toetsen en examens. Leraren stellen zelf opdrachten vast. Er wordt nauwelijks becijferd (en dus vergeleken met de klas of met een standaard), maar leerlingen ontvangen persoonsgerichte en inhoudelijke terugkoppeling.

De leerlingen hebben meer vakantie dan in andere landen, de pauzes zijn langer, maar de resultaten zijn beter. En de kosten van het Finse systeem niet hoger. Zo snel mogelijk dit systeem in heel Europa invoeren, denk je dan. Maar zo eenvoudig is het niet. Niet alleen heeft elk land zijn eigen onderwijstraditie en geschiedenis, landen en culturen zijn ook heel verschillend en Finland wijk top een aantal cruciale punten echt af van ons land. Zondermeer kopiëren werkt dus niet. Maar wel kunnen we van hen leren. En ik hoop ook dat bestuurders, directeuren, teamleiders en ook de Haagse onderwijspolitici en - bestuurders van de Finnen willen leren. Overigens wie goed luistert en leest, ziet dat dit ook aan de gang is. Rapporten van de Onderwijsraad, uitlatingen van onze minister, de grote nadruk op de kwaliteit van de leraar, het feit dat het geld de komende jaar daar vooral aan besteed zal worden, bewijzen dit.

Zelf zou ik graag de volgende lessen willen trekken: investeer nog meer in de kwaliteit van de leraar; zorg mede daardoor voor meer waardering en een verbetering van het imago; geef de leraar en de scholen meer ruimte om zelf het onderwijs vorm te geven; laat de inspectie minder bovenop de school zit, minder controleren en meer stimuleren, meer vertrouwen geven en ruimte bieden; schaf landelijke, gestandaardiseerde toetsen af, zeker in de basisschool; geef vooral ook aandacht aan vakken als kunst, literatuur, muziek, filosofie, natuur- en maatschappijvakken. Niet in de eerste plaats om te stijgen op de OESO-ladder, maar om kinderen een evenwichtigere ontwikkeling door te laten maken, minder gestandaardiseerd te werk te gaan, meer hun individuele talenten te laten ontwikkelen. Uiteindelijk zal dit betere onderwijsresultaten opleveren. Van de Finnen kunnen we leren.

Terdege 10 april 2013